

Филолошки факултет „Блаже Конески“,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

РУСКО-МАКЕДОНСКИ ЈАЗИЧНИ, ЛИТЕРАТУРНИ И КУЛТУРНИ ВРСКИ 7

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД
VII МАКЕДОНСКО-РУСКА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
одржана во Скопје на 15 и 16 јуни 2017 г.

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

МАКЕДОНСКО-РУСКИ ЈАЗИЧНИ, ЛИТЕРАТУРНИ И КУЛТУРНИ ВРСКИ 7

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

МАКЕДОНСКО-РУСКИ ЈАЗИЧНИ, ЛИТЕРАТУРНИ И КУЛТУРНИ ВРСКИ 7

Зборник на трудови од VII македонско-руска научна конференција
(одржана во рамките на Меѓународниот славистички собир
на 15-16 јуни 2017 г. во Скопје)

Уредник на изданието: Биљана Мирчевска-Бошева

Скопје, 2018

Издавач: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

Уредник на издавачката дејност: Анета Дучевска, декан на факултетот

Уредник на изданието: Биљана Мирчевска-Бошева

Меѓународен уредувачки одбор:

Наталија Боронникова, Русија

Максим Каранфиловски, Македонија

Биљана Мариќ, Србија

Весна Мојсова-Чепишевска, Македонија

Алла Шешкен, Русија

Рецензенти:

Кита Бицевска

Неда Андриќ

Јазична редакција:

Милица Миркуловска (за македонски јазик)

Екатерина Терзијоска (за руски јазик)

Лектура:

Милица Миркуловска

Компјутерска подготовка и печат:

БороГрафика

Дизајн на корицата:

Наталија Лукомска

Тираж: 150 примероци

СОДРЖИНА

ПОЗДРАВНИ ОБРАЌАЊА

Владимир Петрушевски

проректор за наука на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ 17

Олег Шчербак

амбасадор на Руската Федерација во Р. Македонија 19

Биљана Мирчевска-Бошева

раководител на Катедрата за славистика
при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ 21

ПЛЕНАРНИ РЕФЕРАТИ

Алла Шешкен

Сотрудничество филологического факультета МГУ им. Ломоносова
с филологическим факультетом им. Блаже Конеского университета
им. Свв. Кирилла и Мефодия в Скопье: итоги и перспективы. 27

Милан Ѓурчинов

Трагичната судбина на „Црвениот кнез“ – критичарот во расчекор
со епохата: Д. П. Свјатополк – Мирски (1890–1939) 39

ЛИНГВИСТИКА

Ирен Алчевска

Наречные фразеологические обороты
с сравнительным союзом „как“ 49

Наталия Владимировна Боронникова Антропоцентрическая организация дейктической системы координат (на материале македонского языка)	63
Елени Бужаровска Прагматичкиот маркер <i>что-то</i> во рускиот јазик во споредба со македонското <i>нешто</i>	79
Татјана Ганенкова Предлог <i>за</i> в македонском и русском языках	91
Александра Гецовска Македонската лексика во руските етимолошки речници	109
Симона Груевска-Маџоска Туѓојазични влијанија во начинот на степенување на придавките во македонскиот јазик	121
Елена Иванова Местоименные клитики в македонском предложении: морфологическая омонимия и синтаксис	129
Красимира Илиевска Вред – веред – вреден – вредный	149
Елка Јачева-Улчар Кон етимологијата на македонските дијалектни називи за млечни производи и нивните лексички паралели во рускиот јазик	159
Наталья Кикило Независимая да-конструкция и вопросительная модальность (на примере частных вопросов типа што/како/каде да + <i>praes</i>)	169
Лилјана Макаријоска Македонската етнокултурна лексика во етнолингвистичкиот речник „Славянские древности“	177
Михајло Марковиќ Македонско-руските црковнословенски јазични врски и нивната улога во преемственоста на лексиката меѓу Слепч, Оглед и Различ	187

Емил Ниами, Костадин Голаков

Јазичната политика и состојбите со рускиот јазик
на истокот од Украина 197

Ѓоко Николовски

Прави и лажни пријатели во словенските јазици 203

Елена Недич

Глагольные формы в итеративных конструкциях
в русском и македонском языках 215

Александр Новик

Этнолингвистические исследования македонцев-мусульман
в Голо Бордо (Албания): терминология традиционной одежды 225

Соња Новотни

Верковиќевиот апостол како дел од збирката ракописи
од ПБ „Салтиков Шчедрин“ во Санкт Петербург 241

Димитар Пандев

Партикулите при преводот
(врз примери од „Големата вода“ на Живко Чинго) 253

Игор Станојоски

Евиденцијалноста во процниот превод на македонски
и на бугарски јазик од друг словенски јазик 265

Александар Талески

Форми за изразување на персоналниот деиксис во руските сказни
со македонски паралели (синтаксички аспект) 275

ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА, ПРЕВОД**Здравко Божиновски**

„Стихотворбата ‘Смртта на поетот’ од М. Лермонтов
напишана по повод трагичниот двобој на Пушкин,
како автоепитаф на самиот Лермонтов“ 289

Марија Ѓорѓиева-Димова

„Онтлошки скандал“: игрите со границите меѓу световите и текстовите
(*Преподаватель симметрии* на Андреј Битов) 293

Моника Илкова

Војната има женско лице 307

Лидија Капушевска-Дракулевска

Лилјана Дирјан и Јосиф Бродски: поетски дијалог 315

Светлана Королџа

Великаны, перебрасувајќи предмети на далечни растојанија:
балто-славјански и иноетнични варијанти на фолклорниот сюжет 323

Наталја Лапаева-Ристеска

«... и поехал к Галатскому берегу»: Аркадий Аверченко
о руски емигранти во Константинопол во циклус на раскази
«Записки Простодушногo» 341

Милица Миркуловска

Повелигденски традиции на словенскиот христијански исток
„Слава ортодокса“ 357

Витомир Митевски

Девгениевото дејание и македонскиот епископски циклус за Марко Крале
во контекстот на византиската епископска традиција 365

Весна Мојсова-Чепишевска

Патување на сказните (како Маша стана светска ѕвезда) 373

Елена Обухова

Особености на преводот на имените на сопственици
во «Повестях Белкина» А.С. Пушкина на македонскиот јазик 385

Олга Панкина

Преправки и преиначувања на песни-урнеци од светската поетска
ризница (песната „Выхожу один я на дорогу“ од Михаил Лермонтов
во препен на Гане Тодоровски) 397

Мария Проскурнина

Пространство на меморија – пространство на литература
(на примерот на творчеството на Тани Урошевич) 407

Димитрија Ристески

Русистичките истражувања на Науме Радически 415

Славица СрбиновскаЗа меморијата, носталгијата и уметноста низ призмата
на творештвото на Светлана Бојм ..... 423**Георги Сталев**

Моите интересирања за руската литература 437

Трајче СтамескиПростор на *другоста* во „Сталкер“ на Андреј Тарковски ..... 443**Искра Тасевска Хаџи-Бошкова**Словенофилската идеја во биографските дискурси
од македонскиот 19 век ..... 455**Свето Тоевски**Лингвокултурниот анизоморфизам и структурално-концептуалните
разлики меѓу македонскиот и други јазици – причина за релативната
(не)предвидливост на значењата ..... 467**Александар Трајковски**

Руската опера како дел од македонската оперска сцена 481

Николина Трајковски

Русское влияние на культурно- художественную жизнь Македонии 491

Елизабета ШелеваЕгзилот и носталгијата како клучни категории
во академскиот опус на Светлана Бојм ..... 495**VARIA****Максим Каранфиловски**

Кон „Човековата судбина и други раскази“ од Михаил Шолохов 509

Емил НИАМИ

Руски центар при УКИМ, Скопје

Костадин ГОЛАКОВ

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

ЈАЗИЧНАТА ПОЛИТИКА И СОСТОЈБИТЕ СО РУСКИОТ ЈАЗИК НА ИСТОКОТ ОД УКРАИНА

Апстракт: Во статијата се осврнуваме на најгорливите проблеми со употребата и изучувањето на рускиот јазик во Украина, особено во нејзиниот источен дел, каде за мнозинството од населението рускиот е мајчин јазик. По промената на власта во Украина во 2014 година се промени и јазичната политика поврзана со употребата на рускиот јазик. Ова, од своја страна, предизвика бран незадоволство кај руско јазичното население, особено во источниот дел на Украина. Целта е да ги согледаме местата каде настанал проблемот, зошто (не)употребата на рускиот јазик претставува проблем за локалното население, кои се законските нормативи во поглед на употребата на јазиците во Република Украина, како и можностите за надминување на несогласувањата низ призмата на социолингвистиката и нормативите на јазична политика според меѓународното право.

Клучни зборови: руски јазик, јазична политика, официјален јазик, јазик на малцинство, мајчин јазик

По распадот на Советскиот Сојуз, каде официјален службен јазик бил рускиот, на територијата на многу републики кои стануваат самостојни остануваат голем број Руси кои до денешен ден се наоѓаат во овие земји. Русите се втора по број етничка група во Украина. Според пописот од 2001 година во оваа земја живеат 8.334.000 Руси, што претставува 17.2 проценти од населението.

Во советско време бројот на Руси на Украина е во постојан подем. Според официјалните податоци од спроведените пописи бројот на Руси кои живеат на територијата на Украинската Советска Социјалистичка Република бил:

1926 г. — 2.677.166 лица или 9.23%
 1939 г. — 4.175.299 лица или 13.49%
 1959 г. — 7.090.813 лица или 16.94%
 1970 г. — 9.126.331 лица или 19.37%
 1979 г. — 10.471.602 лица или 21.11%
 1989 г. — 11.355.582 лица или 22.07%

По распадот на Советскиот Сојуз во Руската Федерација заминуваат околу 3 милиони Руси. Во моментот на територијата на Украина Руси живеат главно во јужните и во источните области, но голем број живеат и во престолнината Киев.

Рускиот јазик е широко распространет кај Украинците (секако тука се има предвид дека 17 проценти од населението на Украина се Руси) и тој претставува сериозен фактор во процесот на изградбата на независната украинска држава. Притоа во низа региони на Украина рускиот јазик доминира како средство за секојдневна комуникација на граѓаните. Освен тоа, рускиот јазик игра важна улога и во заемната соработка на рускиот и на украинскиот народ и го овозможува интеграцискиот процес.

Во моментов улогата на рускиот како јазик за комуникација и образование во Украина е висока. Во моментов кога зборуваме за употребата на рускиот јазик во Украина во целост можеме да се потпреме на два официјални извори. Првиот е пописот од 2001 година, каде во анкетата постои дел за мајчиниот јазик. Според овој извор 14.273.000, односно 29.6% жители на Украина го сметаат рускиот јазик за мајчин. Од нив 56 отсто, односно 8 милиони жители се Руси, 5.545.000 Украинци, 172.000 Белоруси, 86.000 Евреи, 81.000 Грци, 62.000 Бугари, 46.000 Молдавци, 43.000 Татари, 43.000 Ерменци, 22.000 Полјаци, 21.000 Германци, 15.000 Кримски Татари, а исто така и претставници на други националности. Вториот извор е социолошкото истражување на Киевскиот меѓународен институт за социологија, според кое во домашни услови 43-46 отсто од населението на Украина го користат рускиот јазик. Според податоците на анкетата на Институтот, рускиот јазик го користи мнозинството население од јужните и од источните делови на земјата, и тоа:

Крим (во времето на спроведувањето на анкетата дел од Украина)-
 97% од населението

Днепропетровска област – 72% од населението

Донецка област – 93% од населението

Запорошка област – 81% од населението

Луганска област – 89% од населението

Николаевска област – 66% од населението

Одеска област – 85% од населението

Харковска област – 74% од населението

Кога станува збор за користењето јазик во секојдневието во однос на рускиот јазик во Украина постои проблем при анкетирањето кој е поврзан со националното чувство. Имено при социолошките истражувања во Украина најчесто се користи прашањето за тоа на кој им е „мајчиниот (роден) јазик“, при што анкетираниите не го гледаат ова прашање од лингвистичка гледна точка, ами од гледна точка на својата националност. Авторите на овој текст, пак, сметаат дека најсоодветно би било прашањето „на кој јазик ви е најудобно да зборувате?“, со што би се направила дистинкција на јазикот во лингвистичка смисла и јазикот како национален белег на народот.

Во 2002 година фондацијата „Јавно мислење“ направи истражување за употребата на јазиците во Украина. Податоците од анкетата покажуваат дека во урбаните средини 75% од населението претпочита да зборува на руски јазик, додека само 9 отсто зборуваат на украински. Ситуацијата се разликува во руралните средини каде 18 отсто од жителите одговориле дека го користат рускиот јазик во секојдневната комуникација, додека 65% одговориле дека комуницираат на украински јазик. Секако ова не се однесува на јужните и на источните делови на Украина (во времето на спроведувањето на анкетите што се користат како извори во оваа статија Крим сè уште беше во состав на Украина), кадешто речиси целото население во секојдневната комуникација го користи рускиот јазик.

Во последниве петнаесетина години во Украина се забележуваат големи промени во употребата на рускиот јазик како службен, но и во сферата на медиумите и образованието. Сè повеќе рускиот јазик, кој и во годините по осамостојувањето на Република Украина важеше за рамноправен со украинскиот, се истиснува од употреба. Ваквата ситуација не е стихижна и не е предизвикана од незаинтересираноста или од губењето интерес кон рускиот јазик, ами од јазичната политика што во Украина ја спроведуваат властите по доаѓање на власта на националистичкиот блок.

Така, во учебната 1989-1990 година, односно пред распаѓањето на СССР и осамостојувањето на Украина, во земјата постоеле 4.633 училишта во кои образовниот процес се одвивал на руски јазик. Оттогаш бројот на училиштата нагло опаѓа за сметка на оние каде образовниот процес се одвива на украински јазик. За илустрација, во Киев во 2007 година од 324 средни училишта само во 7 наставата се одвивала на руски јазик, додека во 1990 година нивниот број изнесувал 155. Рускиот јазик како странски во истата година во Киев го изучувале вкупно 45.300 ученици, односно само 18% од вкупниот број. Во Одеса, каде бројот на Руси е голем, во 1998 година имало 46 училишта во кои образовниот процес се одвивал на руски јазик. Веќе во 2003 година бројот на овие училишта драстично се намалува.

Кога станува збор за високото образование, во учебната 2000-2001 година бројот на студенти кои студираат на руски јазик во високообразовните

институции во Украина изнесувал 116.196, односно само 22%. По само неколку години, односно во 2005, Комитетот за наука и образование на Врховната рада на Украина препорача да се забрани полагање испити на руски јазик во високообразовните институции.

Во средствата за масовно информирање ситуацијата исто така не оди во полза на рускиот јазик. Во 2004 година Националниот совет на Украина за телевизија и радио, кој е орган одговорен за лиценцирање на медиуми, престана да ги регистрира медиумите кои не го користат украинскиот јазик. Исклучок беа локалните медиуми кои емитуваа програма на териториите каде мнозинството жители се претставници на националните малцинства. Програми, емисии и филмови на руски јазик сè уште се прикажуваат на украинските телевизии, но задолжително е тие да бидат или синхронизирани или титлувани на украински јазик. Во 2007 година, пак, Министерството за култура и туризам на Украина потпиша меморандум со дистрибутерските куќи и со фирмите што прикажуваат филмови (телевизии, кина итн.) за задолжително синхорнизирање или титлување на филмовите, особено на оние кои се наменети за деца. Во 2016 година претседателот на Украина Петро Порошенко потпиша закон со кој се воведува постепено задолжително преминување од руски на украински јазик за емисиите, рекламите и песните кои се емитуваат на телевизија или на радио. Но, овој закон наиде на негодување од страна на музичарите за кои ваквиот закон значи и намалување на пазарот, при што нивната музика нема да може да се пласира на рускиот јазик, а исто така се ограничува и творечката слобода. Во 2017 година, на пример, најслушана песна во Русија беше хитот на украинската треш-група Гриби „Между нами тает лед“ („Меѓу нас се топи мразот“) која е изведена на руски јазик. Ова не е единствен пример, постојат многу групи и пејачи кои отсекогаш твореле и сè уште творат на руски јазик.

Прашањето за рускиот беше и најгорливото во кризата што изби во 2014 година во југоистокот на Украина. По менувањето на власта во Украина по последните избори се смени и односот кон руско јазичното население, особено кога беа најавени намалувања на јазичните права на југоистокот од земјата.

Истражувањата во поглед на употребата на рускиот јазик во Украина се мошне сложени од низа причини. Како прво во земјата не се создадени услови за спроведување попис, со што не може да се дојде до релевантни податоци од целокупната територија. Второ, социолошките анкети кои се спроведуваат не даваат целосна слика зашто „случајниот избор“ претставува мошне ризична варијанта за едно олку сензитивно прашање. Третата причина за отежнато е истражување е, како што веќе споменавме погоре, дистинкцијата на јазикот како средство за комуникација од лингвистичка гледна точка и јазикот како национален признак.

Од она што може да се види од овој кус преглед, може да се заклучи дека јазичната политика во Украина во однос на рускиот јазик има рестриктивен карактер, а современото јазично планирање не предвидува јазична демократија, со која не само што би се зголемиле правата на руското малцинство во земјата, ами би се релаксирала и меѓунационалната затегнатост која во моментов постои во оваа земја.

Эмиль НИАМИ, Костадин ГОЛАКОВ

ЯЗЫКОВАЯ ПОЛИТИКА И ПОЛОЖЕНИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА НА ВОСТОКЕ УКРАИНЫ

В статье исследуется языковая политика Украины на современном этапе. Проблема языка всегда остро стояла в Украине. Это связано с тем, что на территории Украины проживает немало граждан, которые общаются на русском и других языках, а также предпочитают русский язык в быту. Одной с главных функций языковой политики является коммуникативная, которая налаживает контакты между полярными политическими факторами, властью и обществом в целом. Исследованная проблема является актуальной, поскольку связана с развитием политико-правовой культуры в современной Украине.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

821.163.3:821.161.1(062)

821.161.1:821.163.3(062)

811.163.3:811.161.1(062)

811.161.1:811.163.3(062)

МАКЕДОНСКО-руска научна славистичка конференција (7 ; 2017 ; Охрид)

Македонско-руски јазични, литературни и културни врски 7 : зборник на трудови од VII македонско-руска научна конференција (одржана во рамките на Меѓународниот славистички собир на 15-16 јуни 2017 г. во Скопје). - Скопје : Филолошки факултет „Блаже Конески“, 2018. - 510 стр. : табели ; 24 см

Текст на мак. и рус. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон одделни трудови

ISBN 978-608-234-057-9 !

а) Македонска книжевност - Компарација со руска - Собори б) Руска книжевност - Компарација со македонска - Собори в) Македонски јазик - Компарација со руски - Собори г) Руски јазик - Компарација со македонски - Собори

COBISS.MK-ID 107433738

Изданието е финансиски поддржано од
Амбасадата на Руската Федерација
во Република Македонија
и
Россотрудничество

ISBN 978-608-234-057-9